

Sinuga

Eesti Puuetega Inimeste Koda

**Suvi
2013**

Ajakiri "Sinuga"
ilmub 1994. aastast

Persoon:

Ago Kivilo - 55 aastat pimedate heaks

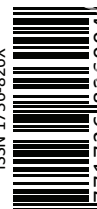
Haridus:

Tugisüsteemide rahastamine Eesti väikekoolides

Noored:

Külalised Itaaliast ja Hispaaniast

ISSN 1736-826X

9 771736 826004

TOIMETUS

Toompuiestee 10
10137 Tallinn
sinuga@epikoda.ee
Tel 661 6629

Peatoimetaja
Helen Kask
helen.kask@epikoda.ee
Toimetusel on õigus
kaastöid lühendada
ja toimetada.

“Sinuga” väljaandja on
MTÜ Eesti Puuetega
Inimeste Koda.

Kujundus
Kati Roosimaa
AS Ajakirjade Kirjastus

“Sinuga”
ilmub 4 korda aastas.

Hea Sinuga lugeja!

Helen Kask
peatoimetaja

Loodan, et suur suvi on andnud võimaluse puhata ning koguda energiat peagi algavaks töörohkeks sügiseks.

Ajakirja „Sinuga“ suvenumbris räägime Ago Kiviloga Eesti Pimedate Liidu ajaloost ja tulevikuplaanidest ning vaegnägijate muredest tänases Eestis. Soovitame kindlasti lugeda hariduse rubriiki, milles värskelt Tallinna Ülikooli lõpetanud Piret Kamber tutvustab oma bakalaureusetööd, käsitledes tugispetsialistide teenuste kättesaadavust Eesti väikekoolides. Veel saame teada, mida tähendab „+1“ ning kuidas läks neljal noorel erivajadusega välisvabatahtlikul kevadises Eestis. Lisaks tutvustab Eesti Erinoorsootöö Ühing noOR põnevat projekti nimega „Avatud meeled“.

Suve alguses toimus traditsiooniline puuetega inimeste kultuurifestival Viljandis. Kes tegi Viljandis kõige suurejoonelisemad etteasted ning millega esinejad käesoleval aastal üllatasid? Sellest kõigest saab lugeda juba kultuurikülgedel. 7. ja 8. juunil leidis Tallinna lauluväljakul aset esimene koguperepidu „Puude taga on inimene“. Festivali projektijuht räägib lugejale, kuidas peo korraldamine läks ning mida uut õpiti tööprotsessi käigus.

Tähtsad on ka EPIKoja enda tegemised – tutvustame lõppenud täiendkoolituse projekti ning anname ülevaate 2013. aasta juba tehtud ja planeeritavatest koja tegemistest. Lisaks jätkub lugemist uudistest ning algatustest siin- ja sealpool piiri.

Soovime EPIKoja poolt kena suve jätku!

EESTI PUUETEGA INIMESTE KODA
THE ESTONIAN CHAMBER OF DISABLED PEOPLE

SISUKORD

MÕTE

4 Head lugejad!

LUUBI ALL

5 Olulised seadusemuudatused ja algatused

UUDISED

6 Põnevaid uudiseid

PERSOON

8 Ago Kivilo: 55 aastat pimedate heaks

EPIKOJA TEGEMISED

- 11 Puudetemaatiline täiendkoolitus sotsiaaltöötajatele
- 14 EPIKoda – mis tehtud ja mis teksil 2013. aastal
- 16 Mõjutada nähtavalt

VÖRGUSTIK

17 Lääne-Virumaa PIKi koostöö Venemaa noorte assotsiatsiooniga Apparel

NOORED

19 Külalised Itaaliast ja Hispaaniast
23 Avatud Meeled – noortelt noortele

KULTUUR

26 Me soovime teile palju rõõmu!

PIIRI TAGA

28 III ILO sotsiaalmajanduse akadeemia

HARIDUS

31 Tugispetsialistide teenuste kättesaadavusest Eesti väikekoolides

SÜNDMUS

34 Meeskond on kõige alus

Head lugejad!

Juta Saarevet

Sotsiaalkindlustusameti peadirektor

Ilmataat on pakkunud meile taas kord mitmekesise eestimaise suve, millest õnneks veel osa on ees. Samas, vaikselt hakkavad visused mõtted asenduma uutega – ees ootab sügis, täis tihedaid töid-tegemisi. Seega on paslik korra mõtiskleda sellest, mis tehtud, ja sellest, mis ootab ees.

Sotsiaalkindlustusametis oleme endale seadnud sihiks olla kliendi jaoks ja kliendi lähedal. Oleme selle sihi sõnastanud organisatsiooni visioonina, millest lähtuvad meie igapäevased otsused ja tegevused. Peame olema füüsiliselt ligipääsetavate klienditeenindustega kõikjal üle Eesti. Meie teenused peavad olema selged ja arusaadavad. Teenuseid peab olema võimalik kasutada üle interneti, kodust lahkumata. Infotelefon peab olema alati kättesaadav ning alati võib meile kirjutada e- või tavakirju. Me peame arvestama kõigi oma klientide vajadustega. Klienditeeninduste kõigile füüsiliselt ligipääsetavaks muutmisega oleme tegelenud pikalt, ületada on tulnud mitmeid raskusi, kuid finišijoon peaaegu juba paistab. Loodame veel sel aastal öelda, et oleme kõikjal Eestis kõigile klientidele ligipääsetavad. Oleme üle vaadanud kõik oma tegevused ja selle tulemusel teame, et osa meie teenuseid on korraldatud liiga keerukalt. Kliendil on raske aru saada, mida ja millal ta tegema peab, et soovitud teenus või rahasumma kätte saada. Samuti võtab asjaajamine vahel soovimatult kaua aega. Tagamaks selgust ja arusaadavust teenuste

kättesaamisel, oleme koostöös Riigikantseleiga võtnud põhjalikult ette erihoolekandeteenuse. Teeme oma teenuse ümber, lähtudes kliendi soovidest, vajadustest ja huvidest. Et teenus saaks tõesti kasutajasõbralik, ei piirdu me oma teadmiste ja oskustega. Küsime mõtteid, arvamusi ja ettepanekuid nii teenuse saajatelt, nende perekondadelt, teenuse osutajatelt kui ka teistelt asjassepuutuvatelt. Kogu aeg on meile nõu ja jõuga abiks disainerid. Saadud väärtusliku teadmise pinnalt muudame oma töökorraldust. Need head mõtted, mida me kohe ise rakendada ei saa, kuna need nõuavad poliitikamuudatusi, anname sotsiaalministeeriumile valmivasse erihoolekandestrategiasse panemiseks.

Juba üle aasta töötame uue infosüsteemi loomise nimel, suve lõpus alustame IT-partneri otsinguid. Me tahame, et infosüsteem ei oleks mitte ainult mugav ja kaasaegne töövahend Sotsiaalkindlustusameti töötajatele, vaid ka abimees igale kliendile ja partnerile. Uus infosüsteem tagab, et meie teenused saavad olema igale inimesele kättesaadavad ka kodust lahkumata. Uue infosüsteemiga koos arendame välja iseteenindusvõimalused.

Loomulikult peavad iseteenindusvõimalused internetis arvestama meie klientide ja partnerite vajadustega. Et saaksime arvestada kõigi kasutajate vajaduste ja ootustega, on meile väga oluline neid teada. Selleks tulevad augustis kokku töötoad. Kutsun teid kõiki aktiivselt kaasa mõtlema ja meie ühist uut süsteemi heaks looma!

Head suve jätku!

Olulised seadusemuudatused ja algatused

Monika Haukanõmm
EPIKoja juhatuse esimees

Sügava puudega lapse vanema õppelaenu kustutatakse

Alates 1. jaanuarist 2014 jõustub õppetoetuste ja õppelaenu seaduse muudatus, mille tulemusel vabastatakse õppelaenu tagasimaksmise kohustusest need vanemad, kes hooldavad oma sügava puudega last ega saa hoolduskoormuse tõttu tööl käia.

Tegemist on kauaoodatud täiendusega, sest puudega lapse sündides või lapse haigestudes on vanemal keeruline maksta tagasi õppelaenu, mis sai võetud hoopis teistsugustes tingimustes – keegi meist ei oska ette näha puudega lapse sündi või lapse haigestumist. Tundub igati õiglane, et riik kustutab õppelaenu neil lapsevanematel, kes ei saa töötada põhjusel, et peavad hooldama sügava puudega last. Kahjuks jäid seadusest välja raske puudega lapse vanemad. Avalduse õppelaenu kustutamiseks saab esitada üks lapsevanematest alates 1. jaanuarist 2014.

Valitsus kiitis heaks töövõime toetamise süsteemi reformi (TVK) põhimõtted

6. juulil kiitis Vabariigi Valitsus heaks sotsiaalministeeriumi poolt ette valmistatud TVK põhimõtteid käsitleva memorandum. Reformi

eesmärk on aidata tervisekahjustusega inimesi töö leidmisel ja tööl hoidmisel, suurendada nende tööhõivet ning tagada tervikuna töövõime toetamise süsteemi rahaline jätkusuutlikkus. Muudatused puudutavad tervisekahjustusega tööealisi inimesi.

Omastehooldajate võimalused tööellu hakkavad paranema

01.01.2014 hakkab kehtima tööturuteenuste ja -toetuste seaduse muudatus, millega muudetakse tööotsijana arveloleku tingimusi. Uuest aastast saab omastehooldaja võtta ennast tööotsijana arvele ka siis, kui valla- või linnavalitsus maksab talle hooldajatoetust.

Muudatuse tulemusel luuakse hooldajatele võimalus ennast tööotsijana arvele võtta, et nad saaksid valmistuda tööellu naasmiseks ja tegeleda aktiivselt töötöösinguga, et paremini ühildada töö ja pereelu. Tööotsijana võetakse arvele isik, kes on ilma tööta, otsib tööd, on valmis osalema töötusmiskava koostamisel ja seda täitma, pöörduma töötukassasse määratud ajal, olema valmis vastu võtma sobiva töö ja kohe tööle asuma. Hooldaja tööleasumise ja hoolduskoormuse vähendamise eelduseks on võimalus kasutada sobivat hooldusteenust (koduhooldus, päevahoid jne), mis peab olema kättesaadav praegusest palju ulatuslikumalt. Arvestades tööealiste omastehooldajate arvu, tekib võimalus end tööotsijana arvele võtta ligi 2500-l toetust saaval omastehooldajal.

Uue süsteemi põhimõtted:

- tervisekahjustusega tööealist inimest tuleb tööturul hoida, töötada on võimalik ka vähenenud töövõimega;
- inimene peab oma käitumisega terviseriske ennetama ning olema valmis osalema meetmetes, mis aitavad tal tööle tagasi pöörduda või olemasolevat tööd jätkata;
- tööandjad peavad rakendama tegevusi töökeskkonna parandamiseks ning looma võimalused terviseprobleemidega inimese töötamise soodustamiseks;
- riik peab toetama nende põhimõtete elluviimist.

Vaegnägijatele avanevad heliliste subtiitritega telekanalid ETV ja ETV2

■ Eesti Rahvusringhääling alustas 1. juunist ETV ja ETV2 kanalil heliliste subtiitrite edastamist, mis on teleprogrammi jälgimisel abiks eelkõige vaegnägijatele. Subtiitreid loetakse ette Eesti Keele Instituudi poolt väljatöötatud kõnesüntesaatoriga täiendavas stereo helikanalis.

Ehkki uus avalik teenus on suunatud nägemispuude või tavakirjas teksti lugemist takistava puudega inimestele, on lisaks neile võimalikud kasutajad ka eakad ja lapsed, samuti eesti keele õppijad.

Selleks et digitelevisioonis ETV ja ETV2 helikanalit kuulata, tuleb vastuvõtuseadmel (*set-top box*, televiisor) valida vastav programmiga kaasnev helikanal. Täpsed seadistusjuhised leiab enda vastuvõtuseadme juhendist sätete alt "helikanali valik". Reeglina on helikanali valik võimalik kaugjuhtimispuldilt paari nupuvajutusega.

Starmani kliendid leiavad ETV ja ETV2 helikanali valikunime alt "Eesti (vaegnägijate)". Elioni kliendil tuleb heli vahetamiseks kanalil olles vajutada puldi rohelist nuppu ja valida sobiv heli: "vaegnägijatele".

Täiendav helikanal on alates 1. juunist leitav Levira digitaaltelevisiooni võrgus (õhulevi) "hollandi" keele nimetuse alt. Hollandi keel valiti, et tagada võimalikult paljude erinevate tootjate vastuvõtuseadmete (*set-top box*, televiisor) tugi, ning samal ajal on väga ebatõenäoline, et Eestis jõuaks eetrisse hollandi keelne telesaade. Samalaadselt on "hollandi" keele valik kasutusel ka Soomes YLE teleprogrammides heliliste subtiitrite esitamisel. Subtiitrite helindamise ja tele-eetrisse edastamise süsteem on valminud Eesti Keele Instituudi, Eesti Rahvusringhäälingu ja Eesti Pimedate Liidu ühisprojektina ning Eesti keeletehnoloogia riikliku programmi toel.

Sotsiaalministeerium eraldas lapsehoiuteenustele ligi 1,3 miljonit eurot

■ Sotsiaalministri käskkirjaga otsustas ministeerium eraldada riikliku hoolekande eelarvest lapsehoiuteenuse osutamiseks sügava ja raske puudega lapsele 1 287157 eurot. Sotsiaalministeerium plaanib lähiaastatel lastehoiuteenuste ja puudega laste tugiteenuste rahastamisse panustada 45 980 000 eurot. Peaesmärgiks on lapsehoiuteenuse ja puudega laste tugiteenuste arendamine ning hoolduskoormuse vähendamine. Samuti lapsehoiuteenuse koh-tade loomine ja arendamine, mis võimaldaks puudega lastel siirduda haridusteenustele, kuhu ilma tugiteenusteta jõuda on raske.

Tänavu on riigi rahastatava lapsehoiuteenuse piirmäär raske või sügava puudega lapse kohta 371 eurot kalendriaastas. Kui soovitakse teenust riiklikult kehtestatud maksimaalse maksumuse määrast rohkem, siis katab teenuse kulud lapsevanem koos kohaliku omavalitsusega kokkuleppe alusel. Lapsehoiuteenuse eesmärk ei ole asendada lasteaeda või kooli, sest puudega lastel on teiste lastega võrdne õigus käia haridusasutuses.

Tegevusloaga lapsehoiuteenuse pakkujaid on Eestis üle 350, mõni neist on spetsialiseerunud ainult puudega lastele. Lapsehoiuteenust pakutakse nii lapsehoidja kui ka lapse enda kodus või teistes sobilikes ruumides. Kõik lapsevanemad, kes kasvatavad raske või sügava puudega last, võivad pöörduda kohaliku omavalitsuse poole riikliku lapsehoiuteenuse saamiseks. Raha eraldatakse kolmepoolse (lapsevanem, omavalitsus, teenusepakkuja) lepingu alusel. Lapsevanem ise valib endale sobiva tegevusloaga teenusepakkuja.

Puudega noore stipendium

■ Lions Klubi Vanalinn andis kevadel välja järjekordse puudega noore stipendiumi, mille eesmärk on toetada puudega noort edasistes õpingutes või muus tegevuses, mis aitab teda edasises arengus.

Sel aastal määrati stipendium Jakob Rosinale. Jakob on pime poiss, kes õpib Vanalinn Hariduskollegiumi 11. klassis. Ta on esimene õpilane, kelle õpinguid on toetatud tavakoolis. Jakob harjutab 2-3 korda nädalas klaverit ja süntesaatorit ning loob muusikat. Tema moto on "Võrdne võrdsete seas". Ta on esinenud ERRi saadetes "Pane oma meeled proovile" ning saanud preemia "Eeskujulik noor 2012". Noormehe eesmärk on omandada kõrgharidus Inglismaal pimedate kolledžis. Jakobi kandidatuuri toetasid Eesti Pimekurtide Tugiliit, LC Tallinn Vanalinn, LC Tallinn Kristiine. Lisapreemia otsustati anda Tom Rüütlile, kes õpib TLÜs rakendusliku sotsiaaltöö magistriõppes. Tom on Kuressaare poiss, lõpetas Saaremaa ühisgümnaasiumi. Tomi toetajaks oli LC Kuressaare. Stipendiumid anti üle 27. aprillil Lionsite aastakoosolekul.

EFI toetusega filmid saavad vaegkuuljatele ja -nägijatele mõeldud tiitrid

Eesti filmi instituudi (EFI) nõukogu otsustas, et alates 2014. aastast varustatakse EFI toetatud filmid vaegkuuljatele ja vaegnägijatele mõeldud tiitritega.

Vaegkuuljatele ja -nägijatele mõeldud tiitritega varustatakse EFI toetatud täispikad mängufilmid, animafilmid ja üle 50 minuti pikkused dokumentaalfilmid. Spetsiaalsete tiitrite lisamise kohustus sätestatakse filmide toetuslepingutes. Vaegkuuljatele ja -nägijatele filmide subtitreerimise ja linastamise paremaks korraldamiseks on EFI alustanud koostööd Põhja- ja Lõuna Eesti pimedate ühingutega ning Tallinna, Harjumaa ja Tartumaa kurtide ühingutega.

Vaegnägijatele tehakse filmist kirjeldustõlge, mille kirjutab spetsiaalne kirjeldustõlk. Pimedate Ühing on tänaseks välja koolitanud üheksa kirjeldustõlki. Vaegkuuljate subtiitrid erinevad

tavasubtiitritest selle poolest, et lisaks dialoogile antakse tekstina edasi ja kirjeldatakse olulisi tegevusi, mis toimuvad filmi helitaustal. Ühe täispika mängufilmi tõlke tegemise, salvestamise ja faili lisamise maksumus on ligikaudu 800 eurot.

Tea ja tunne ligipääsetavuse sümboleid

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

1. Universaalne informatsiooni piktogramm
2. Rahvusvaheline ligipääsetavuse piktogramm
3. Auidoubleering avalikel üritustel
4. Auidoubleering filmidel ja TV-s
5. Suure/ligipääsetava kirjaga trüki sümbol
6. Juurdepääs nägemispuudega inimestele
7. Braille´ kirja piktogramm
8. Tekstitelefoni (TTY) piktogramm
9. Viipekeele tõlke piktogramm
10. Abistav kuuldesüsteem
11. Abistav kuuldesüsteem telefonile
12. Subtiitrite piktogramm

Allikas: „Kõiki kaasava elukeskkonna kavandamine ja loomine“ Lk 86-87

Allikas: http://www.abivahendikeskus.astangu.ee/fileadmin/media/Trukised/Koiki_kasava_elukeskkonna_kavandamine___loomine.pdf

Ago Kivilo: 55 aastat pimedate heaks

Intervjueeris Helen Kask

Ago, sul täitus hiljuti 75. eluaasta. Räägi palun lühidalt, milline on olnud sinu elutee?

75 täitus mul täpselt 27. juunil, mis on kalendri järgi seitsmemagajapäev. Sellepärast on mu elu rohkem olnudki 75 aastat magamist. Kui nüüd rääkida tõsist juttu, siis mind visati 1958. aastal Vene kroonust välja ning olude sunnil ja juhuse tahtel sattusin kokku ühe inimesega, kes kutsus mind „pimedasse“ tööle. Mõtlesin, et olgu peale, ning asusin Eesti Pimedate Ühingu Tallinna õppetootmiskombinaati tööle – 1. oktoobril täitub 55 aastat. Ma olen lõpetanud Moskvas ülevenemaalises pimedate ühingu instituudis meistrite, asedirektorite ja direktorite koolituse. Siin „pimedates“ olen käinud läbi kogu rea, olnud transporttööline, tööline, meister, vanemmeister, osakonnajuhataja, direktori asetäitja ja lõpuks Tallinna ettevõtte direktor. 1998. aastast olen Pimedate Liidu juhatuse esimees.

55 aastat, see on ju pikk aeg! Teame, et Pimedate Ühing on olnud väga suur ja tugev organisatsioon oma õppetootmiskombinaatidega Tallinnas, Tartus, Pärnus ja Narvas, õppemetoodilise rehabiliteerimiskeskusega Tallinnas, elumajade, raamatukoguga jne. Millised mälestused on sulle jäänud sellest perioodist?

Ausalt, väga head mälestused! Eesti Pimedate Liidu Tallinna ettevõtte oli oma 600 töötajaga päris jõukal järel. Meil olid puhkebaasid, kalameestemajad jne. Inimesed teenisid väga hästi, palju oli soodustusi, abistasime inimesi korterite ostmisel. Sellel ajal oli nn toetatud ja kaitstud töö, ükski ettevõtte peale pimedate oma ei saanud teha näiteks

pintsleid ja harju. Ainuke häda oli see, et meil ei olnud nii palju pimedaid inimesi võtta, kui vaja oleks olnud. Meil oli riigi tugi ning jäime tulu- ja käibemaksust priiks, kui meil oli üle 50% pimedaid tööl. Siis tuli aeg, mil igaüks seisis enda eest, ja me ei suutnud enam võistelda teiste firmadega. Meil oli neli ettevõtet. Tallinnas töötas ligi 600, Tartus 500, Narvas ja Pärnus 300–350 inimest. Mul on kahju, et need ettevõtted enam ei toimi.

Kuidas hindad organisatsiooni hetkeseisu ja nägemispuuetega inimeste olukorda Eestis?

Pea seda küllaltki normaalseks, meil on liidus 16 ühingut ja oleme Eesti täielikult katnud ning teeme normaalselt tööd. Meil on palju ühisüritusi, suhtleme naaberriikidega. Selleks et rohkem teha, on vaja rohkem raha, aga raha peab otsima projektide kaudu.

Kuidas näed noorte nägemispuuetega inimeste võimalusi omandada haridust ja leida sobivat tööd?

Õppimisvõimalused on head. Omal ajal oli kõrgkooli saamine küllaltki problemaatiline, kuid tänapäeval saab kooli kenasti, kui kõrvade vahel ikka midagi on. Nüüd vaatan, et õpivad kõik – mõned ainult õpivad ja tööle ei tahagi minna.

Tänapäeval on pime inimene vaba, ta läheb igale poole. Oli aeg, mil riik toetas pimedaid selleks, et meid ära petta, näiteks välismaale ei lastud.

Samas töö leidmine praegu on keeruline, aga mitte võimatu. Taotlemegi liiduga, et saaksime toetatud töö keskused, kus saaksid käia inimesed, kes soovivad töötada. Peame neid natuke muidugi koolitama, et tekiks huvi töö vastu. Täna on paljude noortega nii, et nad on ära unustanud, et peavad töötama. Inimesed tulevad kohale, vaatavad ja küsivad, palju selle eest saab, ning ütlevad kohe, et see paarsada eurot ei tasu ära. Aga näiteks Narvas

ootavad inimesed, et vabaneks kas või üks koht ja saaks tööle tulla. See kõik oleneb inimesest!

Teame, et soovid jääda väljateenitud puhkusele ehk pensionile. Kas on kerge leida organisatsioonile tegusat ja teadlikku juhti?

Juhti või kedagi uut leida ei ole kerge, meil on 16 ühingut ning kõigil on soovid ja nägemused. Asendamatuid inimesi ei ole ning kindlasti leitakse vajalik inimene kohale, kui tarvis.

Mida peaks tulevane organisatsiooni juht tegema, et oma liikmete huvide eest paremini seista? Millised on sinu soovitusel uuele juhile?

Me peame täielikult muutma pimedate liidu struktuuri ja tegelema kaasajastamisega. Vaatama peaks põhjanaabrite, näiteks soomlaste poole. Meil peaks olema esimees, kes esindaks liitu. Raha otsimise ja juhtimisega tegeleks tegevjuht. Praegu teeb esimees praktiliselt kõike. Samuti leian, et meie hoonetel ja ruumidel, mida välja rendime, peaks olema üks kindel rentnik, mitte jagatud mitme vahel.

Üks hea soov puuetega inimeste organisatsioonidele nende väljakutseid täis töös.

Ma tahan öelda, et olge optimistid, olge üksteise vastu hästi sallivad! Ärge olge tagasihoidlikud, nõudke riigilt, mis on meie õigus! Ka meie oleme kodanikud, see ei tähenda, et oleme natuke teistsugused kui teised.

Ago Kivilots tunnen juba 50 aastat. Ta on sõbraliku olekuga ning hea suhtleja. Töötanud on ta aastast 1958 pimedate artellis "Põhja", millest aasta hiljem sai Eesti Pimedate Ühingu Tallinna Öppe-Tootmiskombinaat. Seal oli ta puidust toodete ja kapronkiu valmistaja, transpordijaoskonna vanemmeister ja kombinaadi direktori asetäitja. Seejärel sai temast Eesti Pimedate Liidu Tallinna ettevõtte direktor.

1998. aastal valiti Ago Kivilo Eesti Pimedate Liidu esimeheks. Esimehena on ta hoidnud tihedaid sidemeid liikmesühingutega, et olla kursis nende tegevuse ja probleemidega, ning püüdnud ka jõudumööda abistada. Teravatest konfliktidest püüab ta hoiduda.

Kui Ago Kivilost sai esimees, oli meie katusorganisatsioonil kaelas pea-aegu miljoni Eesti krooni suurune võlg ja kohtuskäimised, kuid juba mõne aasta pärast oli see võlg likvideeritud. Kindlasti on selles suured teened ka Ago Kivilol.

Soovin juubilarile head tervist ja palju õnne!

Vello Vart

Ago Kivilo on kuulnud mitmel korral ka EPIKoja juhatusse. Fotol EPIKoja juhatuse kolmas koosseis: vasakult tegevjuht Tiina Lille ja juhatuse liikmed Ulvi Tammer, Helve Luik, Toomas Mihkelson, Malle Kobin, Helle Sass, Urve Kimmel, Kaia Kaldvee, Sirje Tihhanov ja Ago Kivilo.

Foto: www.epikoda.ee/vana

Puude- temaatiline täiendkoolitus sotsiaaltöötajatele

Karin Hanga
EPIKoja tegevjuht

EPIKojas lõppes taas puudetemaatiline täiendkoolitus kohalike omavalitsuste sotsiaaltöötajatele.

Ka seekordsel viiepäevasel täiendkoolitusel osalesid sotsiaaltöö spetsialistid erinevatest Eesti piirkondadest, kokku 45 inimest. Kõige kaugem sotsiaaltöötaja oli Vormsi saarelt. Seegi kord ei mahtunud kõik soovijad õppegruppi ning moodustus pikk tagavaranimelikiri inimestest, keda kahjuks ei saanudki koolitusele kutsuda. See näitab, et EPIKoja korraldatud täiendkoolitused on vajalikud ning sotsiaaltöötajate hulgas hinnatud.

Nagu tavaks on saanud, tutvustasime täiendkoolitusel sagedamini esinevaid puudeliike ja terviseprobleeme, sotsiaal- ja tööturuvaldkonna teenuseid erivajadustega inimestele ning rääkisime kehtivast ja muutuvast seadusandlusest. Sotsiaaltöötajad said vahetada kogemusi ja arendada omavahelist koostööd.

Viisime läbi ka kirjaliku tagasisideküsitluse ning vabas õhkkonnas vestluse sotsiaaltöötajatega. Tagasisidelehtedest selgus, et enim raskusi tunne-

Peamised teemad olid järgmised:

- Puuetega inimeste õigused, võrdse kohtlemise ja mittediskrimineerimise põhimõtted.
- Mõisted – puue, töövõimekaotus, puude taotlemisega seotud kitsaskohad, dokumendid, riiklikud toetused puudega inimestele, vaide esitamine.
- Hoolekande korraldus ning planeeritavad muudatused seoses töövõime hindamisega.
- Puudeliikide tutvustused, toetus ja abi toimetulekul ning tööturul püsimisel: nägemispuue, kuulmispuue, intellektipuue, liikumispuue, psüühikahäire.
- Sagedamini esinevate terviseprobleemide olemus, toetus ja abi toimetulekul ning tööturul püsimisel: diabeet, südame- ja veresoonehaigused, reumaatilised haigused jm.
- Riiklikud ja KOVi pädevuses olevad sotsiaalteenused puudega inimestele: rehabilitatsiooniteenus, tehnilised abivahendid, erihooldekanne, isikliku abistaja teenus jm. Tööturg ja taastusravi.

Lektoriteks olid taas tunnustatud puuetega inimeste organisatsioonide esindajad, meedikud, omavalitsuste ja Töötukassa spetsialistid.

Viimane koolituspäev ja osalenute ühispilet EPIKojas.
Foto: Meelis Joost

vad sotsiaaltöötajad töötamisel psüühikahäirega inimestega (nt haigus kriitika inimestega) – kuidas pakkuda inimesele vajalikku abi olukorras, kus riiklikele teenustele on väga pikad järjekorrad. Samuti tunnevad sotsiaaltöötajad raskusi puudega laste rehabilitatsiooni toetamisel. Väga mitmed inimesed tõid välja, et suureks raskuseks on “pidev tõestamine” omavalitsusjuhtidele, et sotsiaalvaldkond vajab edasiarendamist, toetuste ja teenuste süsteemid väljatöötamist ja tõhustamist. Sageli on vallajuhtide huvid seotud teiste valdkondadega – teedehooldus, kinnisvaraarendus, keskkond ja jäätmemajandus – ning sotsiaalvaldkond kipub rahanappuse tõttu jääma tähelepanuta. Sotsiaaltöötajad tunnevad puudust omavalitsuse osutatavate teenuste loetelust ja miinimumnõuetest, mis annaksid neile suurema kindluse vajaduste selgitamisel ja teenuste käivitamisel.

Sotsiaaltöötajatega läbi viidud fookusgruupintervjuust leidis taas kinnitust, et sotsiaaltöötajad

on omavalitsustes väga universaalsed spetsialistid, kes püüavad inimest abistada kõikide raskuste ja elumurede puhul. On sotsiaaltöötajaid, kes on saanud spetsialiseeruda kindlale sihtgrupile – kas lastele ja noortele, peredele või puudega inimestele, kuid sagedamini tegeletakse inimesega siiski “sünnist surmani”. See eeldab, et sotsiaaltöötaja on pädev nii toetuste kui teenustega seotud küsimustes, oskab leida lahendusi keerulistes oludes, suutes vallajuhtidele selgitada teenuste käivitamise vajadust. Lisaks rõhutasid sotsiaaltöötajad, kui võrd oluline on nende töös hea inimesetundmise oskus, tähelepanelik kuulamine ja empaatilisus. Sotsiaaltöötaja isikuomadused on määrava tähtsusega, et inimene tunnetaks, kas tema mure on ära kuulatud ja tõsiselt võetud, sest sageli ongi ära kuulamine keerulise juhtumi puhul peamiseks lahenduseks, kuna teenuseid napib üle Eesti. Seejuures peab sotsiaaltöötaja oskama ka ennast hoida, et oma keerulise töö juures mitte läbi põ-

Mõni kommentaar tagasisidelehtedest:

- Loengud andsid väga palju teadmisi. Iga-päevases töös on eriti kasulikud teadmised rehabilitatsioonist, erinevatest haigustest, nende ennetamisest ja taastumisest. Samuti on oluline teada, kuidas puudega toime tulla (abivahendid, teenused jm).
- Sellised koolitused on kindlasti ka edaspidi vajalikud, sest kogu aeg toimuvad muudatused ja uuendused, millega sotsiaaltöötaja peab kursis olema.
- Väga palju kasu oli KOVi teenuseid tutvustavast praktilisest loengust, kus saime ise kaasa mõelda ja püüda leida lahendusi.
- Hästi kasulik koolitus. Sain siit viie päeva jooksul rohkem teadmisi kui kaheaastase sotsiaaltöö õpingute käigus.
- Isiklik kogemus teema edasiandmisel on väga oluline – paneb tähelepanelikumalt kuulama, kaasa mõtlema ja analüüsima abistamisvõimalusi.

leda. Veel avaldasid sotsiaaltöötajad arvamust, et taolised täiendkoolitused on kindlasti vajalikud.

EPIKoda on erinevatele spetsialistidele korraldanud täiendkoolitusi alates 2007. aastast. Meil on haridus- ja teadusministeeriumi väljastatud koolitusluba, täiendame koolitusprogrammi pidevalt, kaardistades eelnevalt sihtgrupi vajadusi. Meile on hästi teada need lektorid ja teemad, milles osalejad kunagi ei pettu, ning samuti teemad, mida saame pakkuda vastavalt vajadustele. Kokku on koolitusprojektides osalenud ligi 500 spetsialisti, kuid vajadus on endiselt suurem. See, et osalejaid jagub, teeb ühest küljest rõõmu, teisest küljest aga muret, sest projektipõhine lähenemine ei taga alati jätkusuutlikkust. Siiski on meil hea meel iga läbiviidud koolituse üle!

Käesolev täiendkoolitus viidi läbi projekti "Mitmekesisuse edendamine ettevõtetes ja teadlikkuse tõstmine võrdsest kohtlemisest Eestis" raames. Koolitust finantseerisid Euroopa Liit, sotsiaalministeerium ja Tallinna Tehnikaülikooli õiguse instituut Euroopa Liidu tööhõive ja sotsiaalse solidaarsuse programmist PROGRESS (2007–2013).

**SUUR AITÄH LEKTORITELE,
OSALEJATELE JA TOETAJATELE!**

UUDIS

Aastaaruanne "Inimõigused Eestis 2012"

30. aprillil esitles Eesti Inimõiguste Keskus viiendat aastaaruannet "Inimõigused Eestis 2012", milles käsitletakse viimase aasta arengut pea kõigi Euroopa inimõiguste konventsiooni-ga tunnustatud inimõiguste valdkondades. Koondades kokku eelmise aasta olulisemad sündmused inimõiguste valdkonnas, on aruanne kujunenud oluliseks teenäitajaks inimõigustega tegelevatele organisatsioonidele ja institutsioonidele nii Eestis kui ka väljaspool. Seekordseski aruandes antakse ülevaade nii poliitilistest kui ka seadusandlikest arengutest ja statistikast. Lisaks tuuakse näiteid ning antakse konkreetseid soovitusi, millele edaspidi tuleks tähelepanu pöörata.

Teist aastat järjest on aruandes eraldi peatükk puuetega inimeste õiguste kaitsest, mille kirjutas EPIKoja juhatuse esimees Monika Haukanõmm. Puuetega inimeste seisukohalt olulisi teemasid on käsitletud teisteski peatükkides, nt laste õigused, kus vaadatakse lähemalt erivajadustega õpilaste hariduse omandamise kitsaskohti.

Aruanne on kättesaadav Inimõiguste Keskuse kodulehel www.humanrights.ee.

EPIKoda - mis tehtud ja mis teoksil 2013. aastal

Karin Hanga
EPIKoja tegevjuht

2013. aastast on juba kulunud seitse kuud ning käes on aeg võtta lühidalt võtta poolaasta olulisemad tegevused.

Olulisemad sündmused ja koosolekud

- 28. veebruaril tähistasime EPIKoja 20. tegevusaastat piduliku vastuvõtuga.
- 20. märtsil toimus EPIKojas Koostöökogu koosolek, kus osalesid kõik ministeeriumid; peamiseks teemaks ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni rakendamine, järelvalve teostamine ja edasised tegevused konventsiooni elluviimisel.
- 22. märtsil toimus ka ÜRO Puuetega inimeste õiguste konventsiooni teemaline järelvalveseminar EPIKoja liikmesorganisatsioonidele ja partneritele, et tutvustada olemasolevaid võimalusi järelvalve teostamise osas ning mõelda, kuidas võiks olla korraldatud konventsiooni rakendamise järelvalve nii, et kaasatud oleksid ka puuetega inimeste esindajad.
- Koostöös Haigekassa, Ravimiameti ja E-Tervise Sihtasutusega on toimunud arutelud patsiendi- ja ravijuhendite koostamise ning ravimite kõrvalmõjude teemal, samuti on tutvustatud valmivat patsiendiportaali.
- Seoses käivitatud töövõimetuskindlustuse reformiga on EPIKojas toimunud arutelud EPIKoja liikmesorganisatsioonidele: kohtumised sotsiaalministeeriumi, Töötukassa ja Sotsiaalkindlustusameti esindajatega ning arutelud abivahenditega seotud arengute teemal. EPIKojas valmis ka analüüs, mille eesmärgiks oli kehtiva rehabilitatsiooniteenuse, tehniliste abivahendite ja erihoolekandeteenuste korralduse analüüs seoses planeeritavate muudatustega töövõime hindamise protsessis.

- Koostöös Tartu Ülikooli eetikakeskusega toimus EPIKojas kollokvium "Inimese väärtus. Puuetega inimesed Eestis".

- Puuetega inimeste kultuuri edendamiseks pannustas EPIKoja meeskond perefestivali "Puude taga on inimene" ning puuetega inimeste kultuurifestivali korraldamise; lisaks on konsulteeritud erinevaid muuseume, et kunstijahid oleksid paremini ligipääsetavad erineva puudeliigiga inimestele.

- Koostöös Ettevõtluse Arendamise Sihtasutusega on viidud läbi tegevusi, et parandada ka erinevate turismiobjektide ligipääsetavust erineva puudeliigiga inimestele, puude-spetsiifilisi organisatsioonide kaasates on koostatud juhendmaterjal turismiga seotud teenuste pakkujatele. Samuti toimus teemat tutvustav konverents.

- Esimesel poolaastal viisime läbi viiest õppepäevast koosnenud puudetemaatilise täiendkoolituse omavalitsuste sotsiaaltöötajatele (45 spetsialisti).

- On toimunud kaks regionaalseminari (Valgas ja Viljandis), kus teemadeks olid võrdse kohtlemise ja mittediskrimineerimise põhimõtted ning puuetega inimeste õigused.

- EPIKoja töötajad on osalenud erinevates töögruppides, nõukogudes ja projektides (KÜSK, Haigekassa, Haapsalu NRK, abivahendite ekspertkomisjon, rehabilitatsiooniprogrammide ja -vajaduse hindamise projekt Astangul, Väärtusarendusnõukogu jpm).

- EPIKoja liikmesorganisatsioonidega on kooskõlastatud ja avaldatud arvamusi erinevate seaduseelnõude kohta.

- On toimunud üks liikmete üldkoosolek ja kaks juhatuse koosolekut ning viidud läbi koolitus konfliktide lahendamise ja suhtlemisoskuse arendamiseks.

UUDIS

Eesti avastamata aarded 2013. Ligipääsetav turism

■ MTÜ Läänemaa Turism kuulutati 9. mail konkursi „EDEN 2013. Eesti avastamata aarded. Ligipääsetav turism“ võitjaks.

EASi Turismiarenduskeskus, olles koostööpartner rahvusvahelises projektis EDEN, kuulutas juba kuuendat aastat välja konkursi „Eesti avastamata aarded“, mis tänava keskendus ligipääsetava turismi teemadele. Konkursi eesmärk oli tunnustada sihtkohti, mille arendamisel on erivajadusega inimestele tagatud võrdsed võimalused kvaliteetse turismielamuse kogemiseks.

Konkursi võitis MTÜ Läänemaa Turism oma projektiga „Haapsalu – mõeldes kõigile“. Konkursi tarbeks loodi uus pere- ja invaturistisõbralik Haapsalu vanalinna marsruut: Haapsalu piiskopilinnus, Iloni Imedemaa, Aafrika rand, Haapsalu kuursaal ja promenaad. Tulevikus saab infot kätte ka lehekülgedel visitestonia.com, puhkaeestis.ee ja visithaapsalu.com.

Hindamiskomisjon, kuhu kuulus ka Eesti Puuetega Inimeste Koja juhatuse liige Toomas Mihkelson, oli rahvusvaheline. Hinnati esitatud taotlust ja seminari ettekandena valminud ingliskeelset esitlust ning käidi sihtkohaga tutvumas.

Konkursist võttis osa ka Saadjärve puhkepiirkond Jõgevamaal.

Mõjutada nähtavalt

Monika Haukanõmm
EPIKoja juhatuse esimees

Organisatsioon, olgu tegemist kas äriühingu, mittetulundusühingu või avaliku sektoriga, vajab elus püsimiseks, arenemiseks ning elujõu ja mõju säilitamiseks pidevat ja teadlikku arendamist, pühendumist ja eesmärgi silmaspidamist.

Midagi ei tule iseenesest ega kuidagi kulgedes, vaid ikka siis, kui me väärtustame ja arendame oma organisatsiooni kui tervikut. Organisatsioon on inimesed – iga päev panustavad töötajad, vabatahtlikud, liikmesorganisatsioonide juhid ja kõik, kes annavad oma osa igapäevastesse toimetustesse. Just need inimesed mängivad võtmerolli ja määravad ära organisatsiooni näo, maine, nähtavuse, usaldusväarsuse ning ka partnerluse.

Organisatsioon on kui elusorgan, mis vajab teadlikku ja suunatud arendamist, teisalt oma tegevuste ja nõrkuste tundmist ning just sealt edasiminekut. Tegutsedes avalikes huvides, on äärmiselt vajalik oma tegevuste mõtestamine, analüüsimine ja hindamine ning tehtava kommunikeerimine nii liikmetele, partneritele kui avalikkusele. Ja seda ikka eesmärgiga paremini kaitsta oma sihtgrupi huve.

Eesti Puuetega Inimeste Koda (edaspidi EPIKoda) oma liikmesorganisatsioonidega on tegutsenud terve inimpõlve, elatud on üle kõik organisatsiooni arenguetapid ja taas on teemaks küsimus, kuidas säilitada organisatsiooni kui terviku juhtimisvõimekust, sest nagu ütleb rahvatarkus – „loorberitele ei saa kauaks puhkama jääda“. 2012. aastal liikmes- ja partnerorganisatsioonide hulgas läbiviidud küsitlusest selgus, et EPIKoda peetakse nii oluliseks koostööpartneriks kui ka partneriks puuetega inimeste eestkostjana. Samas ilmnes, et paljud liikmed ja partnerid ei oska arvamust avaldada EPIKoja tegevuste osas. EPIKojalt oodatakse paljude rollide täitmist, kuid teadlikkus tehtavast on madal. Liikmed ootavad EPIKojalt tuge ja koolitusi,

seisukohtade kujundamist ja sellest teavitamist. Partnerid ootavad EPIKojalt nende organisatsioonide jätkuvat kaasamist, inimõiguste teemade sisu ja süsteemset käsitlust, selle hariduse kättesaadavust, koostöö edukat sujumist ja süvenemist, võimalikke uurimistöo teemasid ja spetsialistide kaasamist. Ühtlasi ka aktiivset infovahetust, laia haarde ja ühiskonda mõjutavate projektide algatamist ja sisulist tuge õigusaktide algatamisel. Vaja on edasi arendada kehtiva arengukava praktilist elluviimist, kaasamist planeerimisse ja mõju hindamisse.

Nii ongi käesoleval aastal algatatud projekt „MÕJUTADA NÄHTAVALT“ – Eesti Puuetega Inimeste Koda kui üleriigilise katusorganisatsiooni ja tema liikmesorganisatsioonide juhtimisvõimekuse ja nähtavuse suurendamise algatus“, millega soovime panustada EPIKoja ja liikmesorganisatsioonide juhtimisvõimekuse edenemisse läbi oma tegevuste mõju hindamise ning parema avaliku kommunikeerimise.

Selleks viiakse läbi EPIKoja arengukava 2011-2016 analüüs, koostatakse mõju hindamise instrument ja kommunikatsioonistrateegia, viiakse läbi koolitused EPIKoja liikmesorganisatsioonidele juhtimissuutlikkuse tõstmiseks ning tegevuste ja mõju avalikuks kommunikeerimiseks.

Lisaks on oluline tõsta avalikkuse ja partnerite teadlikkust puuetega inimeste temaatikast, EPIKojast kui partnerist ja arvamusiidrist ning tõhustada võrgustikulisest kommunikatsiooni ja partnerite suunal välist kommunikatsiooni.

Kogu arendustegevust viiakse läbi regionaalministri valitsemisala ja Kodanikuühiskonna Sihtkapitali (KÜSK) vabaihenduste juhtimis- ja arengusuutlikkuse edendamise toetusmeetme raames. Projekti lõppedes kevadel 2014 peab EPIKoja võrgustiku tegevus olema mõjusam ning nii liikmetele kui avalikkusele nähtavam. Tegevusel peab olema mõju ja nähtavus.

KODANIKUÜHISKONNA TOETUSEKS

Lääne-Virumaa PKi koostöö

Venemaa noorte assotsiatsiooniga Apparel

Helmi Urbalu

Lääne-Virumaa Puuetega Inimeste Koja
juhatuse esimees

Kuidas kõik algas?

2011. aasta detsembrikuus saime maavalitsuse avalike suhete peaspetsialistilt kirja, milles Peterburi ratastoolikasutajate organisatsioon otsis Eestist koostööpartnerit. Mõtlesin, et miks ka mitte – vene keele oskus on mul hea ning Peterburi kui kaunis Vene linn oma iidse kultuuriga ei ole meist kaugel.

Hakkasin kirjutama Aleksei Kuzminiga, kes organiseerib üritusi ratastooliinimestele. Mina tutvustasin Alekseile meie töö spetsiifikat ja seda, kuidas me Lääne-Virumaal toimetame.

Veebruaris 2012 tutvustas Aleksei mind Moskva organisatsioonile, mis on katusorganisatsiooniks ülevenemaalisele suurele organisatsioonile Apparel. Lisaks sain tuttavaks Ljubov Juldasevaga, kes organiseerib rahvusvahelisi maratone ratastooliinimestele.

Rahvusvaheline maraton Rakvere-Donetsk

2012. aasta kevadel sai neli inimest kutse osaleda rahvusvahelisel ratastooliinimeste maratonil

Ukrainas Slavjanskis. Meie otsisime omakorda tublisid inimesi, kes olid nõus sellest osa võtma. Maratonil oli osalejaid viiest riigist: Venemaalt, Ukrainast, Valgevenest, Moldovast ja meie delegatsioon Eestist, kokku üle 40 ratastoolikasutaja ja nende abistajad. Meie võistlejad olid Martin Provornikov ja Tarmo Loose, abistajatena olid kaasas Kaire Kuusing ning mina. Kõik seal kogetu oli vapustav, kuid kahjuks mitte alati positiivne. Tore oli see, et saime vaadata Hispaania ja Portugali vahelist jalgpallimatši oma silmaga.

Venemaa delegatsioon Lääne-Virumaal

Pärast Ukrainas käiku otsustasime kutsuda väikese delegatsiooni sügisel Rakverre. Nii saabusidki meile külla kaks inimest Moskvast ja kolm Peterburist. Võõrustasime venelasi neli päeva, näitasime erinevaid sotsiaalasutusi (Porkuni Kool, Tapa Kodu, Vinni perekodu, Tapa Liikumispuudega Ühing, Sotsiaalabikeskus jne).

Venelased olid vaimustuses, sest see, mida neile seal Eestist räägitakse, ei osutunud tõeks. Nad kadestasid, et oleme mitu sammu neist ees.

Juba sügisel otsustasid Venemaa kolleegid, et kevadel kutsutakse meid kõigepealt Moskvasse, siis Peterburi.

Donetskis jalgpallimatši eel.
Foto: Kaire Kuusing

Meie delegatsioon
peale esinemist.
Foto: Tarmo Loose

Moskva pisaraid ei usu...

Maikuu sõitis väike delegatsioon Lääne-Virumaalt kolmepäevasele rahvusvahelisele festivalile „Noorte puuetega inimeste integreerumine ühiskonda“, mis toimus Moskvas Sokolniki näitustekeskuses. Delegatsiooni koosseisus olid maavanem Einar Vallbaum, avalike suhete peaspetsialist Heili Nõgene, Rakvere liikumispuudega inimeste ühingu juhatuse liige Ester Ravalepik, Tapa liikumispuudega ühingu juht Vaike Hiit ja mina, Helmi Urbalu, Lääne-Virumaa Puuetega Inimeste Koja juhatuse esimees. Kahjuks ei olnud meil seekord kaasas ühtegi ratastooli kasutajat, kuna Ukraina kogemus andis veel tunda. Sokolniki keskuses ja selle ümbruses olid aga läbimõeldud lahendused puuetega inimestele.

Kolme päeva sisse mahtusid invamesse, kultuurifestival ja iluduskonkurss. Meie delegatsiooni tutvustati ka, pidin esinema suurel laval koos maavanemaga.

See üritus on Venemaal traditsiooniline ja toimus juba 18. korda.

Natuke oli võimalust näha ka Moskvat, mis on ilus ja puhas linn. Jalutasime Punasel väljakul, külastasime Tretjakovi galeriid ja nautisime sõitu Moskva jõel.

Tänu Rakvere linnale, Lääne-Viru maavalitsusele, Tapa linnale ja Traalpüügi Ühistule.

„Ne imei 100 rublei, a imei 100 druzei“
Vene vanasõna

Külalised Itaaliast ja Hispaaniast

Rute Barbedo

Euroopa Vabatahtliku teenistuse vabatahtlik MTÜs noOR

„Mis on +1,“ küsivad noOR-e kontoris käivad vabatahtlikud. „+1“ paistab neile suure punase märgina meie ühises kalendris ning võtab terve ruumi aprilli- ja maikuust.

Just nagu eelmise aasta kevadel, nii ka sellel aastal võõrustasime Eesti Erinorsootöö Ühingus noOR (MTÜ noOR) nelja erivajadusega välisvabatahtlikku. Aprillis olid kuu aega Tallinnas Roberto koos saatja Goriaga Itaaliast ning Alejandro koos saatja Susanaga Hispaaniast. Mais olid Tallinnas Carlos Hispaaniast ja Alessandro koos saatja Gloria Itaaliast. Järgnev lugu on nende noorte julgusest, väljakutsetest ning tulevikuplaanidest.

Maaailma nabad jäeti koju

Kuulates kõrvalt, millest välisvabatahtlikud omavahel räägivad, tundub, nagu näeksid nad kõiki ja kõike enda ümber kui iseenda pikendust. Roberto ja Alejandro tulid Eestisse, et tegutseda uues keskkonnas ning seeläbi kasvada sisemiselt. „Siin ma ei keskendu nii palju iseendale ja see loeb väga palju. See projekt on võimalus mõista, et maailmas on palju muud, mida märgata,“ ütleb Alejandro. „Vabatahtlikkus on ilus, sest see tuleb isiklikust soovist midagi ära teha. Lisaks annab

see mulle võimaluse suhelda inimestega. Kui kellegi teise mure saab enda omaks, siis on kerge mõista, et teisi aidates aitame tegelikult kõige rohkem iseennast,“ lisab Roberto.

Mõlemad tulid aprillis koos assistentidega Eestisse Astuuriast (Hispaanias) ja Roomast (Itaalia), et saada osa kuuajalisest Euroopa Vabatahtliku teenistuse projektist „+1“. Ühe kuu jooksul oli nende peamiseks ülesandeks koostada haridusliku ja meelelahutusliku sisuga töötuba, mis tutvustaks noormeeste kodukultuuri ning lisaks Euroopa Vabatahtliku teenistuse võimalusi erivajadustega noorte jaoks.

„Me paneme püsti viis eri värvi püstakut, mille juures tuleb osalistel täita erinevaid ülesandeid,“ selgitab Roberto ja täpsustab, et iga püstaku juures tuleb kasutada enda meeli, et ära arvata erinevaid objekte. Roberto ise on nägemispuudega, aga tegelnud juba aastaid skautlusega. „Ma arvan, et see on osalistele põnev ning ma olen harjunud ülesannetega, mis vajavad natuke eneseületamist. Skautluses tuleb seda tihti ette,“ ütleb Roberto.

Alejandro keskendub nukuteatrile. Ta on valmistanud papist nukud, milledega tutvustab Astuuria kultuuri ning räägib poisist, kes erivajadusele vaatamata liigub oma unistuste poole. Roberto räägib innukalt, et peamine eesmärk on see, et osalised saaksid maailma kogemisel kasutada iseennast ja enda võimeid. „Kui sa ei tea, kuidas midagi teha, aga sinu grupis on keegi, kes teab, siis kasuta oskust teha koostööd kolleegiga.“

Vasakult: Rute Barbedo, Gloria Galassetti (Roberto assistent), Roberto Polsinelli, Kai Raku, Alejandro Pazos Fernandez. Foto: Stefano Zito

Mõlemad noormehed kinnitavad, et vabatahtlik töö ning kodust eemal olemise kogemus aitab neil inimesena kasvada. „Kodus on kõik turvaline ja teada, seal ei ole palju asju, mis viiksid tegelikule arusaamisele, milleks ma võimeline olen või kui palju ma tegelikult sõltun teiste abist. Kogemus eemal on hea võimalus selle avastamiseks“, sõnab Roberto, kes liigub Roomas ringi iseseisvalt, abiks valge kepp.

Ka Alejandro leiab, et kuigi kuuajaline teenistus on lühike, on temalgi selge, miks see ettevõtmine teoks sai. „Ma loodan, et see kogemus aitab mul lõpetada kooli. Ma tahan kasvada inimesena ja aidata ka teistel kasvada. Ma olen valmis edasi minema ja tegutsema, õppima tundma inimesi ja uusi kultuure.“ Alejandro on viimastel aastatel olnud ärevushäired, millest tingituna ei ole ta saanud osaleda aktiivselt koolitöös. Ta leiab, et keskendudes rohkem teistele inimestele ning nendega koos töötades saab ta kasvada ka inimesena.

Klikid viivad sihile

Esimesel maikuu päeval saabusid Tallinnasse MTÜ noOR järgmised kuuajalised välisvabatahtlikud. Taas kaks noormeest ning taas Hispaaniast ja Itaaliast. Kui Carlos näeks mind trükkimas siia sõna Hispaania, siis parandaks ta koheselt: „Ma olen Katalooniast!“ Just see oli ka meie kohtumisel Carlose esimene lause. Järgmiste päevade jooksul saime aina rohkem teada nii Kataloonia kui terve Hispaania ajaloo kohta.

Carloset ja Alessandrol ei olnud lihtne projekti leida. „Mul võttis üle aasta aja, et leida endale sobiv projekt, tuhnisin internetis ikka väga palju,“ räägib Carlos. Eesti oli pikalt tema soovide nimekirjas ning organisatsioon, mis töötab erivajadustega inimeste valdkonnas, tundus talle sobivat. „See projekt on huvitav ja kasulik. Huvitav seepärast, et see on midagi uut, ja kasulik seetõttu, et töötan nüüd valdkonnas, mis on mulle lähedane – erivajadused.“ Carloset on Aspergeri sündroom ja

Vasakult: Roberto ja Alejandro
töötuba Tugikeskuses JUKS.
Foto: Gloria Galassetti

Andrea (Alessandro assistent), Carlos Perez ja
Alessandro Fontanazza.
Foto: Rute Barbedo

Alessandro esitlus Astangu
Kutserehabilitatsiooni Keskuses.
Foto: Stefano Zito

ta on valmis sellest rääkima, et teised inimesed saaksid teemast rohkem teada. Üks põhjus, mille Carlos välja toob ning mis takistas tal sobiva projekti leidmist, oli tema vanemate hirm, et Carlos unustab toimingud, mis aitavad tal Aspergeri sündroomiga igapäevaselt toime tulla. Osaledes projektis saatjata, leidsime üheskoos vanemate ja Carlosega lahenduse ning Carlos hakkas Tallinnas elama koos teise välisvabatahtlikuga, kellest sai vajadusel tema kohapealne abiline. Lisaks sellele, et Aspergeri sündroom võib tekitada teistes rohkem hirmu kui temas endas, leiab Carlos veel, et see teeb temast külma inimese. „Ma olen külm,“ kordab Carlos, püüdes seletada oma sotsiaalse käitumise viisi. Tegelikuses aga ei tundnud keegi MTÜ noOR kontoris, et Carlos oleks oma olemusega välja saatnud miinuskraade. Carlos on pigem nalja viskav ja naeratav noormees, kelle sees peitub avastaja hing. „Aga siin olen ma kaotamas oma häbelikkust,“ ütleb Carlos justkui selle segase

Mis on +1?

■ Sarnaselt Roberto ja Alejandro teenistusega oli Carlose ja Alessandro Tallinnasse tuleku eesmärgiks teha vabatahtliku töö alast teavitustööd erivajadustega inimestega töötavate organisatsioonide juures. Kahe kuu jooksul valmistasid noored ise ette töötoad, mis viidi läbi Tugikeskuse JUKS õppekeskuses ja Astangu kutserehabilitatsiooni keskusel Tallinnas. Peamine eesmärk on näidata Euroopa Vabatahtliku teenistuse (EVT) programmi kasutaja- ja noortesõbralikkust ning tõdeda fakti, et kui noorel või tema vanematel on tahe anda oma täisealistele võsukestele vaheldust ja uusi kogemusi, siis EVT on kindlasti võimalus, millest võiksid teada kõik. Kõik, kellel on huvi enesearendamise ja kultuuriliste avastusretkede vastu.

Seega tähendab +1 seda, et kui sul on hea idee/võimalus/mõte, siis alati jaga seda teistega. „Olen teinud ise EVTd ning nüüd viimased aastad saatnud Euroopasse Eesti noori ja võtnud vastu kümneid Euroopa noori Eestisse ning see kogemus on kõigile alati midagi andnud. Kellele hulganisti väljakutseid ning kellele võimalusi, aga eks tegelikult nende vahel jookseb üsna ähmane piir,“ räägib Kai, MTÜ noOR EVT projektide koordinaator. Noortel, kellega koos on tegutsetud, on olnud kas meelelised või füüsilised erivajadused. „Tahe ja entusiasm just antud projektidega tegelemiseks tuleb usust, et me õpime enim asju koos tehes,“ ütleb Kai. „Progressi ja arengu idee, mis on kaasaegses ühiskonnas valdav, välistab väga paljudel inimestel aktiivselt ühiskonnas osaleda. Reaktsioonina sellise suhtumise kõrvale ning soovist kaasata kõiki neid, kel on eelkõige tahtmine ennast arendada ja maailmast osa saada, korraldame noorteprojekte, et kaasata ja olla ise kaasatud. Siis on võimalik tegelikult mõista, kui suhtelised on mõisted „erivajadus“ või „noor“ ning kui piiratud on elu, kui elada ainult mõistete keskel, ilma et küsiks, mis nende sees või taga tegelikult on.“

olukorra selgitamiseks. Enim huvitus Carlos kultuurist ja ajaloost. Ka Eesti puhul olid tal suured ootused, milles ta ei pidanud pettuma. „Mulle meeldivad siin veedetud päevad. Mulle meeldib see riik, mulle meeldib eesti keel ja see, et siin on nii eesti kui vene kultuur. Mulle tundub, et see on keskkond, kuhu ma sobin paremini, sest see on sarnane minu iseloomuga“.

Sama värvilised tunded ümbritsevad ka Alessandro, kes tuli Roomast, et proovile panna enda iseseisvus. „Siin saan ma teha palju asju üksinda, mis tekitab minus parema tunde enda vastu,“ selgitab ta. Lisaks toob ta välja, et palju on abiks liikumispuudega inimeste sõbralik ühistransport. Alessandro kasutab igapäevaseks liikumiseks rätastooli ning Roomas ei liigu nii palju, sest sealsed tänavad ja transport ei võimalda seda nii kergelt. Alessandro arvates on Eestis erivajadustega inimeste integratsioon ühiskonda parem, Itaalias olevat nende olukord pigem marginaalne.

Alessandro ei otsinud aktiivselt Euroopa Vabatahtliku teenistuse võimalust. Ta oli Itaalias tsiviilteenistuses ning aitas erivajadustega inimestel leida tööd, kui tema organisatsioon pakkus talle vabatahtliku töö võimalust. Klikates kolleegi saadetud e-kirjale ning lugedes antud teenistuse sisu, valdas Alessandro pigem hirm: „Alguses ma ei tahtnud minna, sest kartsin oma peaaegu olematut inglise keele oskust. Aga praeguseni on kõik laabunud, suuresti ka tänu minu saatjale Andreale.“

Kui soovid osaleda Euroopa Vabatahtliku teenistuses või tead kedagi, kes võiks selle võimaluse ära proovida, siis tee +1-te ehk jaga infot. Sobiliku projekti leidmine on aeganõudev protsess, aga **see on kõigile võimalik!**

Kõige ülevaatlíkuma ja täpsema info saad kodulehelt euroopa.noored.ee, lisaks Euroopa Vabatahtliku teenistusele vahendab Euroopa Noored Eesti Büroo palju teisi rahvusvahelisi ja kohalikke enesearendamise võimalusi.

Oma soovist võid meile ka kirjutada: Eesti Erinoorsootöö Ühing noOR – info@erinoor.ee

Avatud Meeled – noortelt noortele

Avatud Meeled on projekt, mis viib 20 koolitatud noort üle Eesti koolidesse, lasteaiadadesse ja noortekeskustesse, et vähemalt 30 korral läbi mitteformaalsete õpimeetodite tutvustada erivajaduse mõistet ja lõhkuda sellega kaasnevaid stereotüüpe. Avatud Meeled pakub seda, mida Juku õpikust ei õpi, aga Juhan peaks teadma.

Agas mida Juhan teadma peaks? Praeguses ühiskonnas võiks eeldada, et peale selle, et võrdsus on võimalik, on see ka reaalselt eksisteeriv olukord. Läbitakse samalaadne haridustee ja kõik ülejäänud on isikliku pealehakkamise, oskuste ja maitse-eelistuste küsimus. Agas tegelikkuses peame tunnustama, et negatiivsed eelarvamused käivad kõrvu teadmatusena. Siiani juhtub, et erivajadusega inimese poole ei pöörduta otse, vaid suheldakse tema (juhusliku) saatjaga. Ülikoolid hakkavad alles praegu pöörama rohkem tähelepanu ligipääsetavusele, gümnaasiumides on see peaaegjalikult tähelepanuta. Andekust peetakse suurepäraseks telerist virtuoosse vaadates, kuid ei osata leida seda näiteks tundi segavas õpilases, kellel on lihtsalt igav.

Üldjuhul on need probleemid lahendatavad teadlikkusega – enda hoiakute märkamise ja muutmisega. Just neid kahte soovime me Avatud Meelte töötubadega ärgitada. Kui noored harjuvad normaalseks pidama, et erivajadus elik puue ei nakka ja saavad koos oma ratastoolis sõbraga takistusteta mängida, oleme aluse pannud uuele põlvkonnale. Sellises Eestis muutub universaalne disain loomulikuks – asju, hooneid, isegi tegevusi disainitakse eesmärgiga, et kõik saaksid loodust osa, näitamata näpuga sellele ainukesele sihtgrupile, kes keskkonna kohandamist vajab. Praktika

näitab, et kaldteedest ja madalatest ühistranspordisõidukitest võidavad peale ratastoolikasutajate näiteks ka lapsevankri lükkajad. Kas lapsevanematel on samuti erivajadus?

Erivajaduse mõiste küsimuse alla seadmine ongi Avatud Meelte üks põhiteemasid. MTÜ Erinorsotöö Ühing noOR annab koolidele, lasteaiadadele ja noortekeskustele võimaluse lasta noortel ja lastel õppida tavapärasel keskkonnas mõtestama erivajadust tavapäratute meetoditega – toome teieni noorte endi meeskonnatöona mõeldud ja läbi viidavad töötoad. Kui räägime erivajadusest, ei ole sihikul ainult füüsiline või vaimne puue. Nähtava ja nähtamatu kõrval on ka normaliseeritud erivajadus. Prillid, allergia ja luumurd on kõik erivajadused, mis võivad olla lühema- või pikemaajalised, kuid nüüdseks peame neid kõiki võrdlemisi normaalseks. Kui veidi järele mõelda, on meil kõigil vajadus teatud vahendite või kohtlemise järele.

Seda suhtumist on kandnud kogu MTÜ noOR tiim ja Avatud Meelte esimeses faasis end üles andnud vabatahtlikud. Oma praktikas kasutame mitteformaalseid õpimeetodeid, et rääkida laste ja noortega erinevusest, erivajadustest, kiusamisest, kaasamisest, võrdsusest ja koostööst. Et seda efektiivselt teha, oleme oma inspireeritud vabatahtlikud koolitanud kogenud koolitajate kindla käe ja hüva nõu abiga töötubasid läbi viivateks superkangelasteks. Neljal maikuu laupäeval oleme teinud meeskonnatööd, tundma õppinud õpistiile, harjutanud argumenti loomist ja sellega veenvalt opereerimist ning kohtunud ekspertidega – teiste kogenud noortega, kes õpetasid meid kasutama foorumteatri meetodeid, rääkisid aktsioonist „Panne oma meeled proovile“ ning andsid kasulikke näpunäiteid, alustades noortes huvi äratamise ja lõpetades kiusajate sõbraks muutmisega.

IDEE24 koolitused!

■ Suvi on hea aeg puhkamiseks ning mõtete mõlgutamiseks. Aga ära unusta oma põnevaid mõtteid kirja panna, sest juba sügisel on võimalus uuesti maailma paremaks ja huvitavamaks kohaks muuta ning oma headele ideedele toetust saada! Hoia silm peal siin - [http://euroopa.noored.ee/idee/!](http://euroopa.noored.ee/idee/)

Pane oma kalendrisse juba varakult 7.-8. septembri peale märge, et siis toimuvad Tallinnas ja Tartus paralleelselt eesti ja vene keeles järjekordsed **Euroopa Noored IDEE24 koolitused**.

Noored üle Eesti tulevad kokku, et 24 tunni jooksul oma algusjärgus või pooleliolevaid projekte üheskoos arendada või hoopis uusi ideid välja mõelda ning rahastustootlusteks vormistada, mida võib esitada programmi **Euroopa Noored 1. oktoobri taotlustähtjaks**.

Euroopa Noored on Euroopa Liidu noorte kodanikuharidusprogramm, mille kaudu toetatakse noorte omaalgatuslikke projekte ja rahvusvahelist koostööd.

Programmi peamiseks eesmärgideks on toetada **noorte aktiivseks kodanikuks kujunemist** laiemas mõttes ning Euroopa kodanikuks olemist kitsamalt; toetada **sallivat mõtteviisi noorte hulgas**, suurendada **teeneteisemõistmist erinevatest kultuuridest pärit noorte hulgas** ja toetada koostööd Euroopas.

Väga olulisel kohal on programmi raames läbiviidavate **tegevuste avatus ja ligipääsetavus kõigile noortele ning võrdsete võimaluste loomine**. Nii on selgelt seatud üheks prioriteediks erivajaduste ja vähemate võimalustega noorte kaasamine.

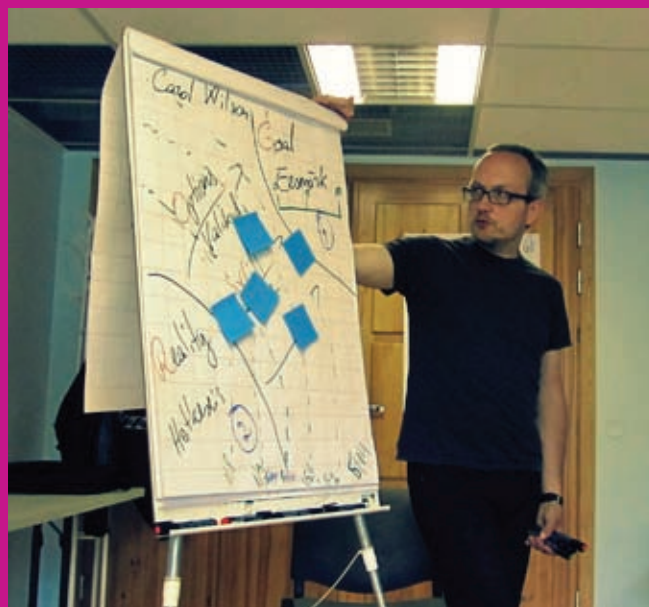
Võta ühendust aadressil Euroopa Noored Eesti büroo, Sihtasutus Archimedes Koidula 13a, 10125 Tallinn <http://euroopa.noored.ee>

Avatud Meelte superkangelastest vabatahtlikud on jaotunud sihtgruppide järgi kolme meeskonda, kes juunilaagris panid kokku töötubade algvარიandid. Kuna iga noore õpistiil on erinev, on töötoad kokku pandud nii visuaalse, auditiivse kui tegevust hindava õppija jaoks. Juba Einstein ütles, et parim haridus on kogemus. Mänguliste meetodite ja juhitud diskussioonidega saavad noored ise tegutseda, mõtelda ja arutada. Meie loome turvalise keskkonna, kus noored saavad märgata ja teadvustada nii enda kui oma ümbruskonnas/keskkonnas kehtivaid hoiakuid. Mida Juku märkab, seda Juhan muudab.

Avatud Meelte noorteprojekti rahastab EMP toetuste Vabauhenduste Fond Avatud Eesti Fondi vahendusel.

Lisainfo: www.erinoor.ee

Fotod: Heleri Luuga ja Kristi Kammer

Me soovime teile

Malle Pisarev
Žürii liige

15.–16. juunil oli Viljandi Sakala Keskus täis sagimist ja rõõmsat elevust, sest toimus järjekordne, XVIII vabariiklik puuetega inimeste kultuurifestival. Kahel päeval osales 19 kollektiivi ja neli üksikesinejat.

Ürituse toetajad ning korraldajad olid **Eesti Puuetega Inimeste Koda, Viljandimaa Puuetega Inimeste Nõukoda ja Viljandi invateater Karlanda.**

Kahe päeva jooksul sai vaadata-kuulata väga erinevaid kavaside: lauldi, mängiti pilli, esitati estraadikavaside, pantomiimi, sõnalis-muusikalisi põimikuid, tantsiti ning mängiti laulumänge. Isegi näitemängutükk tuli etendamisele. Enamus juhendajaid oli valinud oma kollektiivile jõukohase ja sobiliku repertuaari. Publik elas esinejatele siiralt kaasa: kas naeris südamest või heldis pisarateni.

Sel aastal andsid tooni väga kõrgel kunstilisel tasemel muusikalised kavad. Nagu uudistes mainiti, oli Ida-Eesti Pimedate Ühingu ansambli Kannike kava „Meie südamed on teiega“ eriliselt meeltliigutav. Ansambli juhendaja on Pavel Smirnov. Nende kava eestikeelne tervituslaul inspireeris ka antud ülevaatele pealkirja leidmist.

Uustulija oli Viljandimaa Pimedate Ühingu ansambel Silvia Kaldma juhendamisel. Nende kava „Vee tuur“ oli esitatud väga kaunilt. Eriliselt hingepuudutava meeoleu löid Vanalinna Hariduskollegiumi ja Põhja-Eesti Pimedate Ühingu tütarlapsed, kes musitseerisid erinevatel pillidel, laulsid ning mängisid neljal käel klaverit. Sügav tänukummardus juhendajatele Ingrid Vooglaidile ja Anneli Tanksimäele.

Viljandi invateater Karlanda oskab igal aastal üllatada. Seekord oli kauaaegne juhendaja Itta Arak leidnud abilise Linda Luhse. Koos lavastati

üdini elujaatav „Punamütsikese sünnipäev“, kuhu olid põimitud sünnipäevalise askeldused alates hommikul vannis käimisest kuni ahvatlevalt suure tordini ja külaliste saabumiseni. Etendus oli hoogne tsirkusenumbreid ning liikumist sisaldav põimik.

Suurim preemia on esinemisrõõm

Viljandis toimuv kultuurifestival on pisut konkurss-festivali moodi, sest korraldajad on leidnud vahendeid väikese rahalise toetuse andmiseks kollektiivile, üksikesinejale või juhendajale. Festivalil on ka žürii, kes kuulab-vaatab kõiki kavaside, ning üheskoos leitakse parimad, keda premeerida. Preemiatega jagamisel arvestatakse, kuidas juhendaja on osanud oma rühma koostööle saada, kas jätkub tegevust kõigile laval olijatele, kas kava on esteetiline ning kultuurielamust pakkuv, kuidas on lahendatud esitamisele tulev teema, kas pole ületatud sündsuse piire, kuidas järgitakse lavakultuuri.

Esinemisrõõm on vast kõige suurem preemia. Inimesed on terve talve õppinud ja harjutanud, pikad ja pimedad õhtud on saanud uue sisu. Tõredalt rühmakaaslastega koos veedetud tunnid on muutunud kvaliteetajaks.

Tänavuse festivali preemiatega jagamine oli eriline: žürii otsustas välja anda „Kõige päikselisema naiseseineja“ preemia – puidust ja meekarva helmestest käevõru. Selle auhinna võitis hõbehäälne ning mitut pilli mängiv **Maarja Haamer**. Festivali publiku hulgas oli rahvusvahelise telekommunikatsiooni ettevõtte Top Connect esindaja ning nimetatud firma poolt pandi välja kaks eriauhinda. Need pälvisid Ida-Eesti Pimedate Ühingu ansambel **Kannike** ja Viljandi invateater **Karlanda**. Saalis viibis ka kaks tütarlast, kes pöördusid žüriiliikmete poole: „Vaadake seda tädi, kui ilmekalt ta laulab! Kas teil temale on midagi anda?“ Tõesti, proua Valentina Prehunova ilmekus ja väljendusrikkus oli erilise fluidumiga. Kuna meil juhtus olema natuke puuvillnööri ja helmeid, siis

palju rõõmu!

Meeleolukaid meenutusi tänavusest festivalist. Fotod: Eri Pisarev

lõputseremoonia ajaks valmiski punutud käevõru kingituseks Valentinale.

Kes said seekord auhinna?

Preemiaid jagus paljudele festivalil esinejatele. Juhendajapremia sai **Mati Kartus** (Pärnu Kurtide Ühingu estraadi- ja pantomiimikava „Kui suvitaja käis Pärnu rannapromenaadil“). Üksikesinejatest jagus tunnustust **Viktoria Kapitanovale** (vene romansside kaunis esitamine) ja **Urma Leimile** (hingestatud tantsukava). Kollektiividest premeeriti Ida-Eesti Pimedate Ühingu ansambli **Kannike**, Vanalinna Hariduskolleegiumi ja Põhja-Eesti Pimedate Ühingu muusikakava, Haapsalu Kojateatrit (kentsakas-hull näitemäng „Nujnn'i kosjakaup ehk naene oheliku otsas“), Tartu Puuetega Inimeste Koja ansambleid **Laulu-**

lind („Sõprus meid seob“) ja **Lauluviis** („Sinust unistan, Viin“), Saaremaa Puuetega Inimeste Koja ansambli **Viu** (pärimuskultuuri aastale pühendatud muusikaline kava „Laulu lugu“), Viljandi invateatrit **Karlanda**, Merimetsa Tugikeskuse lauluansambli **Hingelind** („Meri ja mets meid seob“), Viljandimaa Pimedate Ühingu ansambli **Rännusellid** („Mere laulud“), lauluansambli **Narva Kasakad** (Pesni [laulud]), **Jõhvi erivajadustega täiskasvanute näiteringi** („Helde puu“) ja **Pärnu haigla päevakeskuse** kava („Juust“).

XVIII kultuurifestival näitas, et erivajadustega inimesed on tegusad, rõõmsameelsed ja avatud. Üldine arvamus oli, et festivalitraditsioon peaks jätkuma.

Loovust juhendajatele ning uute kohtumisteni!

III ILO sotsiaalmaja

Meelis Joost

EPIKoja välissuhete peaspetsialist

ILO – rahvusvaheline tööorganisatsioon

Rahvusvaheline tööorganisatsioon (inglise keeles International Labour Organization, lühend ILO) on rahvusvaheline ÜRO alluvuses tegutsev organisatsioon, milles tegeletakse eelkõige rahvusvaheliste tööstandardite koostamise ja töötingimuste järelevalvega liikmesriikides.

Organisatsiooni asutasid 28. juunil 1919 Genfis 24 riiki. Alates 1946. aastast on see ÜRO-le alluv spetsialiseeritud asutus. Tööorganisatsioon sai esimeseks ÜRO spetsialiseeritud asutuseks. Rahvusvahelisse tööorganisatsiooni kuulub 2012. aasta seisuga 185 riiki.

Rahvusvahelise tööorganisatsiooni peakorter asub Genfis. Kõrgeim otsustav kogu on kord aastas kogunev Töökonverents, kus osaleb igast liikmesriigist kaks valitsuse esindajat ning üks tööandjate ja üks töövõtjate esindaja. Täidesaatev organ on haldusnõukogu, mille sekretariaati juhib

Kitsed arganiapuu otsas selle viljadega maiustamas. Vanal ajal korjasid berberid kitsede väljaheidetest arganiapuu kivid välja ning pärast lüdimist pressisid neist õli. Foto: Meelis Joost

anduse akadeemia

Rahvusvahelise Töübüroo peadirektor. Sellesse kuulub 28 valitsuste, 14 tööandjate ja 14 töövõtjate esindajat. Kümnel riigil on alaline valitsuse esindaja haldusnõukogus. Need riigid on Brasiilia, Hiina, India, Itaalia, Jaapan, Prantsusmaa, Saksamaa, Suurbritannia, USA ja Venemaa.

Sotsiaalmajanduse akadeemia toimub kolmandat korda

Tänavu 8.–12. aprillil toimus kolmandat korda ILO Sotsiaalmajanduse Akadeemia. Sotsiaalmajanduse all peetakse silmas kodanikuühiskonna organisatsioonide, aga ka kodanike loodud ühistegevuse, näiteks kooperatiivide majandustegevust, kus ollakse kokku tulnud mõnele probleemile lahenduse leidmise eesmärgil. EPIKoja võrgustiku neid organisatsioone, mis oma eesmärkide saavutamiseks osutavad teenuseid, nagu päevakeskuse, isikliku abistaja või invatranspordi teenus, võib kõiki lugeda sotsiaalmajanduse valdkonda kuuluvaks.

Akadeemia tõi kokku kodanikuühiskonna organisatsioonide ja teiste sotsiaalmajandusvaldkonna üksuste, samuti valdkonna arengu eest vastutavate riigiasutuste esindajad. Korralduslik pool keskendus osalejate aktiivsele kaasamisele aruteludesse, et võimalikult palju kaardistada lahendusi valitud teema, noorte tööhõive jaoks. Ühised arutelud viidi läbi nn akvaariumi meetodil, kus toolid on asetatud ringikujuliselt, keskel on paar vaba tooli, kuhu sõnasoovija saab istuda vaid oma sõnavõtu ajaks.

Külaskäik argaaniaõli tootvasse maanaisete kooperatiivi

Mitmel päeval tegutsesid temaatilised tööühmad, üks õhtupoolik oli pühendatud õppevisiitidele. Artikli autor külastas argaaniaõli tootvat naiskooperatiivi, mis oma tegevuse alustamiseks sai toetust Euroopa Liidult, kuid täna toimib väga tegusalt, andes tööd kohaliku kogukonna naistele.

Academy on Social and Solidarity Economy: an opportunity to enhance youth employment

Kolmanda ILO sotsiaalmajanduse akadeemia teemaks oli noorte tööhõive.

Avapäeval selgitati välja, milline on osalejate kogemus sotsiaalmajanduse valdkonnas ning kas organisatsioonis tegeldakse ka tööhõiveküsimumustega. Oli nii paarikuisse kui mitmekümne aasta pikkuse kogemusega osalejaid.

Essaouira poisid möödujaid uudistamas.

Naised istuvad põrandal ja lüdivad argaaniapuu vilja kivi seest välja seal peituvat õlirohket pähkli. Õli kasutatakse kosmeetikatoodetes ja söögiks. Argaaniaõli lisamine salatitele ja muudele toitudele aitab alandada kolesteroolitaset.

Fotod: Meelis Joost

Tugispetsialistide teenuste kättesaadavusest Eesti väikekoolides

Piret Kamber

Õppenõustamise valdkonna analüütik

Tugispetsialistide teenuseid vajab aina suurem hulk lapsed nii koolides kui lasteaedades. Kuigi Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse järgi on kõigil koolipidajatel kohustus tagada õpilasele vähemalt eripedagoogi, psühholoogi ja sotsiaalpedagoogi teenus, on tegelikkuses seda kohustust keeruline täita just väikestel koolidel. 2008. aastal ellu kutsutud õppenõustamissüsteemi arendamise programmi abil, mida rahastati Euroopa Sotsiaalfondist, püüti küll tugiteenuste kättesaadavust suurendada, kuid teenuste kättesaadavus väikestele koolidele jäi jätkuvalt problemaatiliseks. Keerukus seisneb selles, et väikekoolidel ei ole alati tugispetsialistide palkamine kooli juurde otsustarbekas, kuna spetsialistidele ei jätku koormust 1,0 ametikoha jaoks. Ühelt poolt on spetsialistide vähe, teisalt on väikese koormusega töötavaid spetsialiste väga raske leida.

Tugispetsialistide teenuste kättesaadavust on uuritud varemgi, kuid kui 2013. aasta kevadel oma bakalaureusetööd kirjutama asusin, keskendusin just väiksematele koolidele. Võtsin oma töö eesmärgiks kaardistada eripedagoogide, logopeedide, psühholoogide ja sotsiaalpedagoogide (tugispetsialistide) teenuste kättesaadavus ning eelistused kättesaadavuse suurendamise võimalustest kuni 150 õpilasega munitsipaalkoolides Eestis. Valimist jäid välja eri- ja erakoolid. Ühest küljest uurisin,

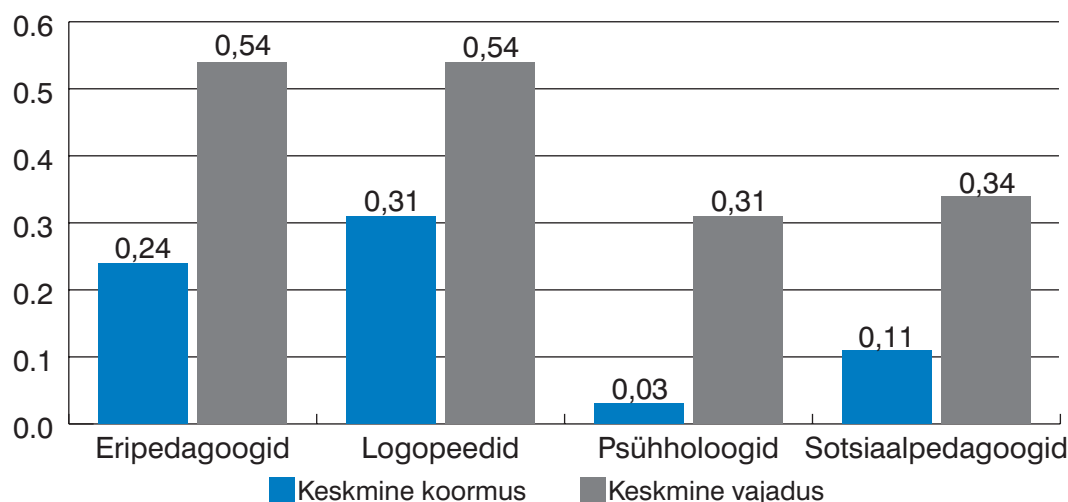
milline on tugispetsialistide teenuste kättesaadavus väikekoolides, teiselt poolt soovisin teada saada, milliseid alternatiivseid lahendusi eelistavad kasutada koolijuhid ja kohalike omavalitsuste haridusspetsialistid tugiteenuste kättesaadavuse suurendamiseks. Pakkusin alternatiividena välja kolm võimalust: 1) tugispetsialistide töötamine koolis kohapeal; 2) tugispetsialistide töötamine kohalike omavalitsuste juures; 3) tugispetsialistide teenuste pakkumine õppenõustamiskeskuste juures. Küsimustik sai saadetud kokku 236 koolijuhile (vastuseid laekus 96) ning 167-le omavalitsuse spetsialistile (vastuseid 57). Küsimustikule vastanute hulgas oli kõige rohkem põhikoole – kokku 67, algkoole 24 ning gümnaasiume 5. Vastanud koolides õpib keskmiselt 58,7 õpilast. Kõige väiksem kool on Saaremaal, kus õpib 7 õpilast, ning suurim Harjumaal 149 õpilasega. Uurimus on läbi viidud perioodil 25.02–8.03.2013.

Tugiteenuste kättesaadavus

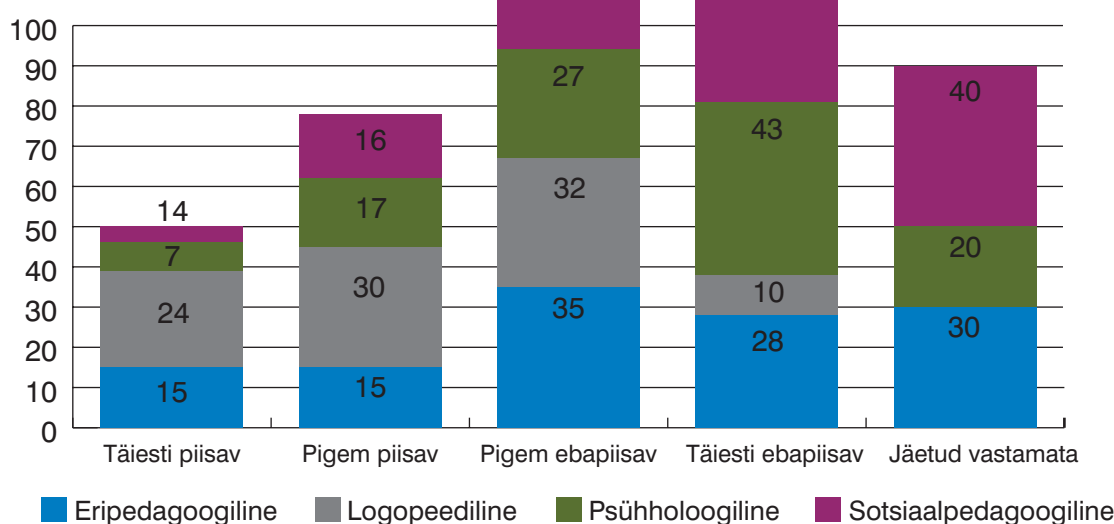
Seisuga 01.02.2013 on tugispetsialistide keskmine koormus valimisse kuulunud Eesti väikekoolides 0,17 ametikohta. Suurim vajadus on koolides eripedagoogide ja psühholoogide järele (Joonis 1).

Logopeede töötab väikekoolides kõige enam, samas kui psühholooge töötab valimisse kuulunud koolides vaid kümnes. Vajadus tugispetsialistide teenuste järele on suurem, kui seda võimalik kasutada on. Suurimat vajadust tuntakse eripedagoogi

Joonis 1. **Tugispetsialistide keskmine koormus ja vajadus tugispetsialistide teenuste järele (n=96)**

Joonis 2. **Tugiteenuste kättesaadavus väikekoolides koolijuhtide hinnangul (n=96)**

ja psühholoogi teenuste järele, mida kompenseeritakse võimaluse piires õppenõustamiskeskustes pakutavate teenustega. Sotsiaalpedagoogilise teenuse kättesaadavuse suurendamiseks kasutatakse kohaliku omavalitsuse spetsialiste ja klassiõpetajaid, kes sellega põhitöö kõrvalt tegelevad.

Koolijuhtide hinnangut teenuste kättesaadavusele iseloomustab joonis 2.

Tugiteenuste kättesaadavuse suurendamise eelistused

Koolides töötavaid tugispetsialiste eelistasid koolijuhid 79 korral, saades kõige eelistatumaks võimaluseks (Joonis 3).

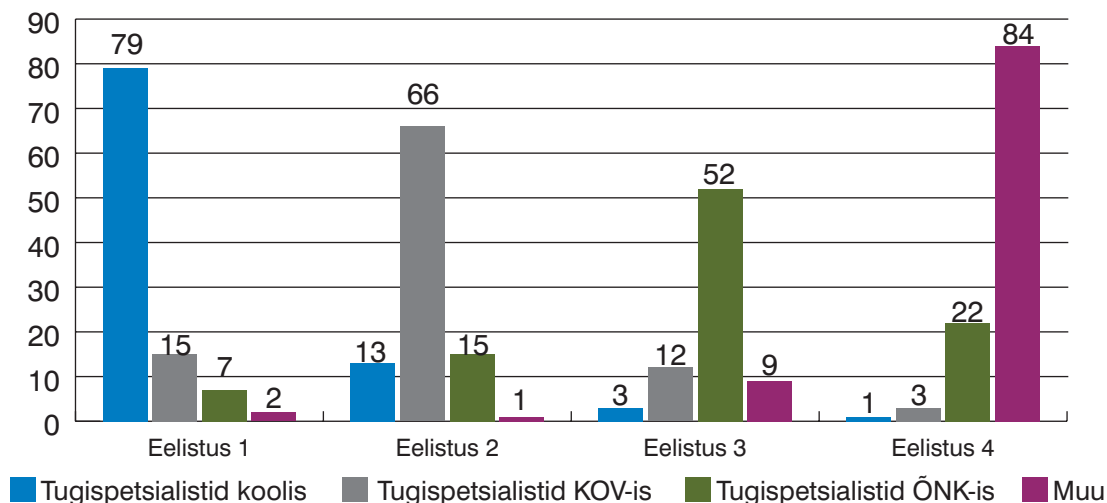
Peamiseks kitsaskohaks koolides töötavate spetsialistide kasutamiseks toodi välja rahaliste va-

hendite nappus. Koolijuhtide hinnangul peaksid tugispetsialistide palgad tulema riigieelarvelistest vahenditest, mitte sõltuma kohaliku omavalitsuse eelarve piiratusel. Probleemina nähakse ka tõmbekeskustest kaugemal olevate väikekoolide asukohta, neisse koolidesse on tugispetsialiste väga keeruline leida. Alternatiivina leiti, et mõni tugispetsialist võiks koolis töötada ka mõne aine õpetajana, et teda saaks täiskoormusega tööle rakendada. Kohalike omavalitsuste tasandil ja õppenõustamiskeskustes pakutavaid teenuseid ollakse valmis kasutama, kui spetsialist sõidaks kooli kohapeale. Probleemiks on transpordikulude lisandumine teenuse hinnale, mis teeb teenuse keskustest kaugemates koolides kallimaks.

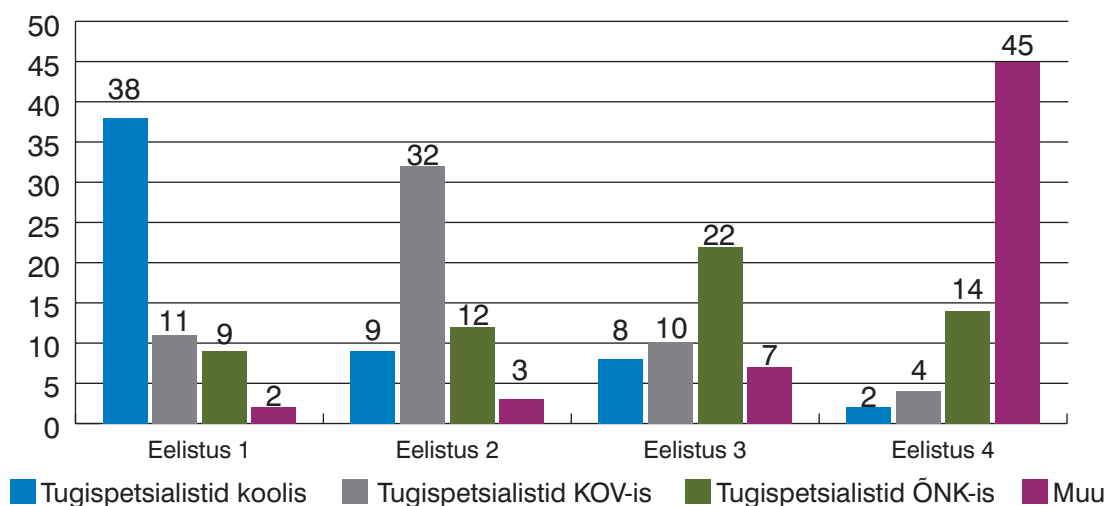
Kohalike omavalitsuste haridusspetsialistide eelistused on sarnased koolijuhtide omadega.

Joonis 3. Tugispetsialistide teenuste kasutamise eelistused koolijuhtide hinnangul (n=96)

Joonis 4. Tugispetsialistide teenuste kasutamise eelistused kohalike omavalitsuste haridusspetsialistide hinnangul (n=57)

Ka kohalikes omavalitsustes eelistatakse enim tugispetsialistide töötamist koolides kohapeal (Joonis 4). Ka väljatoodud probleemistik on sarnane eelnevaga.

Järeldused ja soovitused

Uuringu tulemused näitavad, et kõikide tugispetsialistide teenuste järele on suurem vajadus, kui seda hetkel pakkuda on.

- Tugispetsialistide rahastamine peab tulema riigi tasandilt, mitte kohaliku omavalitsuse eelarvest. See on oluline tugiteenuste kättesaadavuse ühtlustamiseks. Rahastamismudel peab olema paindlik ning arvestama enam piirkondlike eripärade ja vajadustega.
- Tõhustada tuleb koostööd meditsiini-, sotsiaal- ja haridussüsteemi vahel ning keskenduda

lapse ja pere heaolule. Õppenõustamiskeskuste tegevusvaldkonda võiks laiendada lapsevanematele, õpetajatele ning tugispetsialistidele praktiliste täiendkoolituste ja vanemahariduse pakkumise kaudu.

- Soodustada tuleb koostööd nii omavalitsussiseste koolide kui ka naaberomavalitsuste vahel tugispetsialistide palkamisel ning võimalusel toetada spetsialistide töötamist koolide juures.

Uurimistöö on edastatud nii haridus- ja teadusministeeriumile kui Riigikogu kultuurikomisjonile. Uurimistööga on võimalik põhjalikumalt tutvuda, saates oma sellekohase soovi e-posti aadressile: piretly@gmail.com.

Meeskond on kõi

Intervjueeris Helen Kask

7.–8. juunil toimus Tallinna lauluväljakul esimene koguperepidu „Puude taga on inimene“.

Kahepäevane pidu tõi lauluväljaku merealale kokku andekad muusikud, kunstnikud, sportlased ja käsitöömeistrid, kes on oma loominguuga pälvinud tuntust nii Eestis kui ka väljaspool – seda puudest või selle puudumisest hoolimata.

Intervjuus räägib „Puude taga on inimene“ projektijuht Kristiina Alliksaar, kuidas festivali korraldamine läks ning mida uut õpiti tulevikuks.

Kristiina, oled suurte kogemustega ürituste korraldaja, kuid igapäevaselt sa erivajaduste ning puuetega inimestega ei tööta. Kuidas sattusid selle perefestivali projektijuhiks?

Mind kutsus festivali ühele eelmise suve koosolekule idee autor Sülvi Sarapuu, kes samal ajal õppis TÜ VKAs kultuurikorraldust ja teadis mind kooli kaudu. Kuulasin, ei öelnud esimesel korral veel midagi, ja siis tabasin end mõttelt, et see, mida siin on vaja, on just teadmised ja oskused, mida minul on anda. Pakkusin välja, et võin aidata, ja mind usaldati. See aasta on olnud julgelt teadmiste, kogemuste ja hinnangute muutumise osas kõige suurema arenguga minu elus ja ma olen selle eest kohutavalt tänulik!

Oli see nüüd tagantjärele mõeldes hullumeelne idee ja vastutus?

Kindlasti. Aga tsiteerides klassikuid: „Ainult need, kes on piisavalt hullud, et usuvad, et suudavad maailma muuta, suudavad seda ka tegelikult.“ Ma ei kahetse hetkegi! Vastupidi – täna peame vaikselt plaane, kuidas järgmisel aastal veel paremini teha.

Taolist nii suures mastaabis festivali ei ole Eestis varem korraldatud. Kindlasti on ka küsitav meie

ühiskonna valmisolek selliseks lõimumispeoks. Kas festivali idee ja sõnum jõudis sinu hinnangul avalikkuseni? Minu üks tuttavatest sai alles nädal peale festivali teada, et tegemist ei olnud aiandus-inimeste kokkutulekuga!

Festivali tagasiside näitab, et valmisolek on tekkimas ja oleme oma algatusega just väga õiges hetkes. Avalikkuseni jõudsime oma sõnumi ja ideega kindlasti, kuid loomulikult ei ole see piisav, et ühe kahepäevase festivaliga põhjalikult ja jäädavalt muuta kogu ühiskonnas juurdunud hoiakuid. See võtab kaua aega. Võib-olla pärast kümnnendat festivali saame rääkida, et oleme ühiskonnas mõned väärtused ja hinnangud ehk jäädavalt pöörduma pannud.

Mis puudutab aga turundus- ja reklaamikampaaniat, siis loomulikult õppisime siit ka ise palju. Silma jäime kindlasti ja nimi „Puude taga on inimene“ jõudis paljudeni, järgmisel korral tuleb kampaaniat veel selgemalt ja sisu lahti tutvustades teha. Ehk on nüüd ka meedia meie ideedega julgemalt kaasas.

Nüüd on pidu peetud, kuidas sa rahule jäid – mis läks hästi, mida oleks saanud paremini teha?

Mina jäin peoga väga rahule. Osalejad olid õnnelikud, publik tänulik ja suuri korralduslikke möödapanekuid festivalipäevadel ei olnud. Pidukülastas ligi 4000 inimest, lisaks esinejad, organisatsioonide esinejad, korraldajad ja vabatahtlikud. Kui meie idee jõudis ka saja inimeseni, on seda juba sada korda rohkem kui seni! Ja ma olen veendunud, et jõudis, juba meie kodulehele ja meilidele tulnud tagasiside põhjal. Paremini saab alati teha ja areng peab toimuma. Kas ja mida me muudame järgmisel aastal, otsustab augustis kogunev korraldusmeeskond.

Korraldustiimi kuulus väga erineva tausta ja kogemusega inimesi. Kuidas sa jäid meeskonna tööga rahule?

ge alus

Väga jäin rahule! Tuleb tunnistada, et alguses oli hirm küll suur, sest ma sain aru, et peale minu eriti palju meeskonnas teisi ei ole, kellel realselt oleks aimugi, milline väljakutse meid ees ootab. Mind usaldati ja mis peamine – kuulati. Teha tahtmine, rõõm ja põnevus oli kõigil väga suur, minu asi oli vaid olulisele tähelepanu pöörata ja enda kogemuse põhjal erinevaid olukordi ennetada. Oluline märk edukast tööst on see, et festivali toimumise ajal suuri kriise ja segadusi ei olnud, mis tähendab, et me olime suutnud kõik enne piisavalt läbi mõelda ja korraldada. Meeskond on kõige alus, üksi ei saada midagi korda. Ja meie meeskond just oma mitmekülsuses oli parim, mis selle festivali jaoks sai olla! Julgen arvata, et me kõik õppisime üksteiselt ja protsessilt rohkem kui täna tunnistada võib-olla julgemegi.

Kas festival „Puude taga on inimene“ tuleb ka järgnevatel aastatel?

Festivali meeskond koguneb augustis ja seal sünnib ka otsus. Mina ise olen veendunud, et tuleb!

Kui sul on ettepanekuid ja mõtteid seoses festivaliga, siis edasta need palun meilile info@puudetagaoninimene.ee või kirja teel aadressile Eesti Liikumispuudega Inimeste Liit, Endla 59-108, Tallinn.

Fotod „Puude taga on inimene“ festivalilt.
Fotod: Kadi Sarapuu, MTÜ GLINT ja Meelis Luks

